

Trojční kázání v Litomyšli, 30. 5. 2021

Lukáš Rejman

Jan 3

Na dnešní neděli připadá slavnost sv. Trojice. V Bibli se s tímto svátkem, ba ani s termínem Trojice nesetkáme, jak jsme mohli slyšet v minulém týdnu. Přesto hraje právě Trojice často roli jakéhosi lakmusového papírku, který ověřuje, zda se ten či onen nachází ještě na půdě křesťanské víry. SZ sice přináší jisté podněty o mnohosti, pluralitě v rámci Boží podstaty, ale nic konkrétního, nic explicitně nosného, co by zdůvodňovalo pozdější křesťanskou doktrínu. Když se podíváte do NZ, ani ten nerozvíjí nějakou komplikovanou doktrínu. Někde do té Trojice v Bibli chybí jeden až dva. A jsou i někteří křesťané (troufalá otázka, zdali tito obstojí při označování křesťanem?!), kteří s tou Trojicí zápasí právě jako s nebiblickým, ba protibiblickým pojmem. Koneckonců v 16. století se v Polsku a Uhrách uchytili tzv. unitáři, mezi něž se o staletí na to řadila i taková Charlotta Masaryková... A koneckonců, Kristus znal přece jenom jednoho Boha! Jako židé! Definitivní dogmatická vyjádření o Trojici, která známe dnes se navíc zformovala až ve 4. století...

A přece! Stará církev si tuto nauku od v prvních staletích dosti hýčkala, protože se dotýkala jádra naší víry, samého Boha! Křesťané prvních staletí si totiž začali víc a víc uvědomovat, že Bůh není jen statický (nehybný) pojem nejvyššího odosobněného bytí, jak k tomu vedla velká a pozoruhodná řecká tradice, která křesťany té doby obklopovala i formovala a ve které mnozí z velkých autorů církve byli vychováváni. A začali si pokládat obtížné otázky, jak uchránit Hospodinův obraz jako Boha milosrdného, vztahujícího se k člověku. I v řecké bibli, septuagintě se ono proslulé Jméno Jsem, který jsem či Budu, který budu, bylo namísto ujištění o Jeho přítomnosti mezi svým lidem bez ohledu na čas, místo i okolnosti, vykládáno spíše jako dokonalé a věčné bytí! Ano to jistě platí, ale... jenom takového jsme jej nepoznali. Bůh není jen pojem. Je i někým (Pascal). Nejen hodinářem, ale i „osobou“, která je schopna vztahu. A jestli je v podstatě Boží i schopnost navazovat vztah, on sám musí být vztahem sám v sobě, nebo společenstvím. Dokonalým společenstvím. Tedy ne osobou, ale různými osobami. Osobami tvořící dokonalý a věčný vztah mezi sebou.

A tady už přistupme k našemu vlastně notoricky známému příběhu. Nikodém, člen strany farizejů, o kterých Ježíš vícekrát nevybíravě mluvil, ale ke kterým měl přece jen blízko. Nikodém židovský archón, člen židovské rady. Vlivný a vzdělaný. A asi také otevřený a přímý, když se nechává oslovit Ježíšovým dílem, jak se dozvídáme i nadále. Snad proto navštěvuje Ježíše. Nevíme proč zrovna v noci, snad měl strach nebo závoj noci představoval okamžik, ve kterém může přistoupit k Ježíši o samotě. Ale tento Ježíš, nedbaje pochvalných slov Nikodémových, začne zcela bez okolků nějakém novém narození shora nebo znova. Nikodém nechápe: Přece narození z vody a z ducha! Cha! Jasně!

Jsem docela a citlivý na úzké spojení toho viditelného s neviditelným, stvořeného s božským. Křest vody nějak souvisí s křtem Ducha, narození z těla, s narozením z Ducha (analogicky církve, eucharistie...Boží jednání ve světě – ekonomická Trojice!). Narození z vody zhruba chápeme, ale co z Ducha? To jako, že pokřtěný získává direkt Ducha? Stačí voda a správná formulka? Křest vodou snad přece není automat na narození z Ducha, ne? Navíc (co hůř) každému člověku, zdá se, ba každému tvorů je dán Duch Boží, aby vůbec ožil, jak dosvědčuje Žalm 104: „Odejmeš-li jejich ducha, hynou, v prach se navracejí. Sesíláš-li svého ducha, jsou stvořeni znovu, a tak obnovuješ tvářnost země.“ Každý tvor, každá živá část stvoření má nějak svůj podíl a původ v Bohu! Vzpomínám si na jednu englishcampovou diskusi mezi jedním velmi - bez ironie - milým a nesmírně obětavým americkým lektorem a naším „spolužákem“, pro změnu bez ironie velmi vzdělaným v akademických kruzích se pohybujícím křesťanem-katolíkem, který představuje ten typ člověka, kterého definuje bytostná zvědavost, jež ho dovedla, tam kde teď stojí. Diskuse se snad točila právě nad tímto textem nebo jemu podobným, to už si přesně nevybavuji. „Kdo má Ducha

svatého?“ ptal se onen americký cizozemec. „Kdo věří Krista, kdo mu odevzdal ve víře svůj život!“ měla znít asi (a tuším, že i zněla) odpověď, ALE: „No všichni lidé přece!“ odpověděl onen, díky kterému jsme na camp dostali Orka Váchu... Ty světy se zcela míjeli. Každý z nich měl svoje, ale odpověď mladého docenta mi ale svým způsobem otevřela nový svět, nové otázky, způsoby uvažování. Takové otázky jsem si ovšem kladl třeba i u Komenského Labyrintu světa, kde Poutník prošel křížem krážem celý svět, ale smysl sobě nenalezl. Až neočekávaně ve svém nitru objevil někoho, kdo tam na něj čeká! Čeká, protože už JE tam!

„Byl jsi sice můj a jsi jím od věčnosti, ale dříve jsi to nevěděl. Já jsem pro tebe to potěšení, do kterého tě uvedu nyní, připravoval už dávno. Vedl jsem tě k sobě podivnými cestami a oklikami, tys to ale nevěděl, nechápal jsi, co tím já, vůdce všech svých vyvolených, zamýšlím, ani jsi nezaznamenal dílo, které se na tobě dělo...“

Zrození a znovuzrození jsou totiž oboje Božím dílem. Dějiny spásy začínají stvořením! Jak praví jedna známá katechismová formule.

Můžeme je rozlišovat, ale ne oddělovat. Tak jako Bůh tvoří Slovem a vdechuje do toho tvoření dech života, svého Ducha – hledíme Trojice! – znovuzrozením naznačuje, že stvoření roste, má svoji specifickou cestu, cíl a směr, který je zakódován takříkajíc v jeho DNA. Všechno stvoření je dobré, dosvědčuje Písmo, a dobrou podstatu mu neodejme nic! A přece nebo právě proto zůstaneme-li stát na místě, spokojíme-li se s tím svým málem, které teď máme, míjíme se svým vlastním cílem. Jdeme v protívětru! Nebo spíše protivánku někoho, kdo se nevnučuje! V protiduchu! Kam se ale vydat? Co tedy znamená se znovuzrodit?

Snad být pravdivý vůči sobě i okolí, přijmout realitu toho, do čeho jsme postaveni, tak jako to přijal Kristus. Tím tomu všemu dodal na váze, opravdovosti, důležitosti: to co jíme, pijeme, žijeme, hmatáme (...) má cenu a smysl, protože to Bůh v Kristu přijal a potvrdil! Stal se toho součástí. Podíváme-li se z okna, není to klam, ale pravda (verum est ens). Slovo, které k nám hovoří stejná slova, jako slova Písma. Netřeba utíkat, i když to je někdy těžké. Přijmout realitu, tedy snad také znamená vzdát se svých nároků na to, jak mají věci vypadat, ale spolehnout se na Toho, který to má ve svých rukou. Tak jako Kristus, bylo to s ním neopakovatelně krásné i bolestné. Tak i křtíme. Ve křtu odkládáme veřejně svoje nároky a přičleňujeme se ke Kristu, stáváme se jím, jeho tělem.

Máme to všichni na očích! Tu krásu, tu bolest. Krása rození vždy předpokládá těžkosti umírání. To, že vznikne něco nového, vždycky předpokládá oběť a smrt starého! To, co jíme má vždycky svůj základ v něčem živém. To, co na sebe bereme, to, čím hnojíme, na co jezdíme, čím topíme... Všude využíváme jen života druhých a na úkor druhých, kteří žijí nebo žili. I to byl důležitý smysl starozákonních obětí, především toho pesachového hodu beránka, ve kterém se Izrael sám jeho jedením ztotožňoval s jeho údělem. Být obětí pro druhé a zároveň přijmout svoji závislost – všechno je bez nadsázky milost. Jak absurdní, ale jak pravdivé!

„Ty jsi učitel Izraele a tohle nevíš?“ Jakoby Ježíš předpokládal, že tohle by měl znát!

„Jestliže nevěříte, když jsem k vám mluvil o pozemských věcech, jak uvěříte, budu-li mluvit o nebeských?“

Bůh v Kristu nedává nový smysl světu, ale odkrývá jej! V legitimní zkratce můžeme říct, že Kristus sám je ten smysl, Logos, jak říkala řecká filozofie a po něm to v souvislosti s Kristem opakuje evangelista Jan! Co tady chceme, co dělat, kam jít – to je Kristus. Znovuzrodit se neznamená dát vale tomuhle světu, ale jít směrem jemu vytyčeným od počátku. Dát mu za pravdu! A vidíme to znovu v tom slavném Janu 3, 16 - Bůh miloval tento svět – svoje dílo! – a proto poslal svého Syna, který jej také miloval a ukázal, nebo spíše odhalil mu cestu sic trnitou, ale vítěznou končící jeho zmrtvýchvstáním. Cesta vede tudy, ve stejné lásce. Apoštol Pavel rozlišuje tělo tělesné a duchovní.

Chceme-li dosáhnout toho duchovního, musíme se vydat, kudy se vydal Bůh sám. Vstoupit do jeho cesty, stát se syny. Vstoupit do tance Trojice. Vyřešit tu dávnou touhu lidí být jako Bůh, tím že půjdeme kudy šel Bůh.

Kdo v něho věří není souzen, jde po větru, jde po směru, cestou, která se osvědčila, kterou Bůh osvětlil na svém Synu. Soud pak je v tom, že světlo přišlo na svět, ale lidé si zamilovali více tmu než světlo, protože jejich skutky byly zlé. To je to nejhorší, dávat sám sobě svůj smysl bez ohledu na druhé. Jít proti realitě samé. Mínoat se toho, co znamená být člověkem. Ale to Bůh nechce...

Co tedy Trojice? Chováme se někdy trochu jako ariáni, tedy následovníci Arieia, který tvrdil že Kristus není Bohem, nejen bohem stvořeným, ne-věčným. Ale Syn-Kristus je stejně tak přítomný na díle spásy, jako na díle stvoření - a jedno s druhým tím splývá. Byl a je přítomný vždycky, i když jeho jméno jsme třeba neznali. Ani teď nejsme s to plně obsáhnout to velké tajemství, vítr vane, kam chce! Jak je osvobozující si, ale i těžké si přiznat, že nemám patent na rozum, ale že je tu něco, co mně, co mě nekonečně přesahuje, a přece mě zve do společenství se sebou. Chováme se někdy i jako ti unitáři, když si neuvědomujeme to, že celé stvoření je uvnitř toho Božského tance sv. Trojice a je do něj zváno. Tance dokonalého společenství věčné lásky a plnosti (Bonaventura). Když nevíme, jak tančit, Nikodém zná tanečního mistra. Tak abychom snad začali leštit boty...

Chceš vědět, co se děje v nitru Trojice?

Řeknu ti to.

V nitru Trojice

Se Otec směje

a rodí Syna.

Syn Otcí opětuje úsměv

A rodí Ducha.

Celá Trojice se směje

a rodí nás.

Mistr Eckhart